

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Provincia Poloniae.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-66816](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-66816)

PROVINCIA
POLONIAE.

Onstat vniuersa Polonia quindecim
circiter domicilijs. socij prope trecē-
tis. In Bransbergensi modo quinquaginta, modo septuaginta fuerunt. In
Pultouiensi duodeviginta. In Vil-
nensi sexaginta. In Postnamiensi tres
viginti. Iaroslauij fere triginta. Rigæ sex. Torpa-
ni septem. In Lublinensi Collegio tres. Stocholmy toti-
dem. Reliqui in ceteris. Dicunt se in Societatem
quatuor circiter & quadraginta. Octo migrarunt è
vita. Quoniam autem ex hac provincia biennio iam de-
sideratæ sunt litteræ, ita huius anni acta commemo-
rabimus, ut Superioris etiam ratio habeatur.

BRANSBERGENSE,
& Pultouiense.

E Bransbergensi Collegio duo & viginti ad Socie-
tatem aggregati sunt. Nouitiorum in primis vir-
tus enituit, qui dum in subleuandis ægrorū miseris o-
peram suam collocant, miserum quemdam relictum
ab omnibus totoque corpore in cæno iacentem sedulo
curarunt, nec semel vniuersum suis ipsi manibus elue-
runt. quæ res maxime profuit ad exemplum. In Po-
meraniæ, & Prussiæ partes itum est, vbi cum bene ge-
sta permulta, tum ad Ecclesiæ gremium reducti com-
plures. Sunt huic adiuncta collegio Seminarium Pon-
tifi-

ificium ac Diocesano, tum etiam conuictorum con-
 tubernium. Cum conuictoribus agunt quattuor è no-
 stris, duo autem in Seminario Pontificio, totidemq. in
 Diocesano. Discipulorum numerus ad trecentos: quo-
 rum saepe non minus ardens pietatis est studium
 litterarum. Certe Pontificij Seminarij Alumni
 tutis documenta præbent, ut à religiosis cœnæ
 striora non flagites. Fuerūt qui celebrioribus quib-
 dam diebus mendicos conuiuio exciperent, pedes
 luerent, ulcera contrectarent, usq. ad natura supe-
 dos horrores etiam oscula figerent. Alius pene
 ad tempus dimissus in patriam, quæ tota ferme
 stat hereticis, hereticos concionatores, & perexal-
 to latine loquendi vsu, & popularibus quibusd
 rationibus ita perstrinxit, ut in insaniam verè publice
 pro concione in eius propinquos inueherentur, ac ne
 ad nos remitterent, prohiberent. qui tamen vellem
 lent remissus est clam.

Duos ad nostrū numerum Pultouiense Collegiū
 adlegit, nec minore studio ceterorum commodis salu-
 tique consuluit. Quidam cum multis annis grauissima
 peccata confiteri negligeret ob eamq. causam vna cū
 coniuge grauiter ægrotaret, ecce tibi humana specie
 demon, qui gladio homini demonstrato, ut se suam
 que uxorem liberosq. necaret hortatus est. Ex altera
 parte vox extitit ex occulto, qua expiare scelera iube-
 batur. cui cum parere induxisset in animū, continuo
 melius habere cœpit; nec ita multo post in pristinam
 valetudinem restitutus vniuersa apud nos peccata
 in animo constituerat, expiauit.

Here-

Heretici quamquam rari admodum, quæ Dei benignitas est, in hac Polonia ora versantur, ex ijs tamē qui sunt, quindecim ad Ecclesiā redierūt. in his octogenarius quidam, alter Sacerdos, qui decimū iam annum hereticorum minister fuerat, Tertius Anabaptista.

Habita est & vicinorum exterorumque ratio præcipueq. Lina; quōd oppidum quanquam hereticis vndique cinctum sit, tamen tanti ad confessionem communionemq. fuerit concursus, ut toto Paschatis triduo ne quattuor quidem Sacerdotes, assidua opera, facerent satis. Catholici autem quamuis cum Anabaptistis sint ubique permisti, & ad nefariam sectam omnibus opibus instigentur, constantissimi tamen reperiuntur: uq. nostrorum aduētū & mirifice recreati sunt, & in proposito confirmati.

Gymnasium & nobilitate floret & numero. Regis ex fratre nepos Andreas Batorius, is quem supra nominauimus, cum quadriennio amplius operam Gymnasio nostro dedisset; hoc anno euocatus à Rege cum omnes pereleganti oratione publice salutasset, magno omnium eū mærore desiderioq. discessit. Ceterorū auditorum pietas cum litterarum studio certat. ex ijs quidā magnis à fratre promissis sollicitatus, ut & scholas nostras, & catholicam religionem desereret, chariorem sibi esse salutem animi, quam fratris promissa respondit; quin si ipse in perfidia persisteret, sibi eum fratris numero non futurum. Quoniam autem ex his auditoribus non desunt, qui rei familiaris inopia & te-
sto careant, & rebus quæ ad vsus vitæ pertinent ne-
cessa.

cessarijs, nostri eis de habitatione commodat gratis, & per piorū hominū subsidia praesto sunt. Ad Collegij autem amplitudinem, & nostrorum habitandi commoditatem non parua accessio facta est. Templumq. ab auctore & parente collegij multis ante annis inchoatum postea deiectum magnificentius edificari ceptum est.

V I L N E N S E.

Admisit in Societatem Vilmense collegium hoc anno tredecim: superiore, tres. quorum plerique philosophia & litteris perpoliti sunt. Hæc causa fuit cur Dei matris sodalitas suo sit numero diminuta: inde enim magna ex parte prodire. quanquam quæ B. Virginis tutela est, in eorum locum suffecti sunt alij viri in primis nobiles, qui pietatis & religionis ardore vniuersis sunt exemplo sodalibus. In Gymnasio conscientia casus, explicari nunc primum cepti sunt, ad eosque tum è nostris, tum ex externis complures accedunt. De Templo hoc vniuerse dici potest, consentiū turba vix, ac ne vix quidem fieri satis; sæpeq. non nullos confessionis opportunitatem totas hebdomadas aucupari. Sane pernecessaria est in his oris Sociorum opera, nec tam ad expiandos quam ad erudiendos multorum animos; in quibus mira rerum, quæ ad religionem pertinent, ignoratio est. nihil hic de Inferorū pœnis, nihil de Christianæ vitæ officio cognitum est. Atque hoc in ipsa vrbe. nam pagos vix nota vlla ab ethnicis internoscas; ita sunt crassis circumfusi tenebris. Erat consuetudo quedam Ethnicorum superstitio.

tionibus non absimilis, ut inter Missæ sacrificium pul-
 li gallinacei inijcerentur in templum, quorum volatu
 existimabant vnius cuiusq. rei exitus declarari. nam
 si iniectus gallus in sublime volasset, prospera; sin' ali-
 ter prænuñciabat aduersa. Sed hæc superstitio sensim
 Deo opitulante minuitur, & ut alia multa prauè insti-
 tuta, ita hoc, eodem adiutore Deo, funditus euelletur.
 A Luthero Caluinoque discessere triginta. A Schis-
 mate etiam octo. In his Palatina quadam, quæ qua-
 dragesimum iam annum misere iacebat in tenebris.
 Quidam autem nobilis adolescens adeo pertinaciter
 hærebat in hæresi, ut Catholicorum vitaret aspectum
 cumq. morbo oppressus inuiseretur à nostris, ægre eos
 admisit, veritus ne cum fari cœpissent, mortis eum hor-
 rore perfunderent: sed alios est eos ac suspicabatur, ex-
 pertus; qui non modo ei non fuere terrori, sed fuere so-
 latio. promisitq. Sacerdos noster pro eius incolumita-
 te postridie, qua hora febris accederet, eadem se sa-
 cra facturum. Tum ille, si perfeceris inquit, ne crasti-
 na febris accedat, Credam sacrificio vestro vim in
 esse diuinam. sacrificauit pater, nec febris, quæ me-
 tuebatur, accessit. Adolescens quamquam sacrifi-
 cii vim sensit; tamen in sententia perstabat. itaque
 minatur Pater, fore ut consequenti sacrificio, febris
 quæ recesserat, reuertatur. ille, ne faciat rogat. si-
 bi certum esse de sententia desistere. itaque recrea-
 tus è morbo & catholicæ religioni nomen dedit, & B.
 Virginis sodalitio. Nobilis femina cum sæpe ante
 de religione nobiscum egisset, numquam autem ut
 eam susciperet, induci posset; tandem vnici morte si-

lij percussa, Dei se punientis dextram agnouit. Vlnā itaque venit, ac de reijcienda hæreſi ſerio nobiſcum egit; ſed cum adhuc religionum ſcrupuli reſiderent, ac ceſſito Caluiniano miniſtro, placuit cum Catholicis diſputationem inſtitui. Inita à noſtris pugna, vt hæſitantem miniſtrū mulier aſpexit, continuo ſe Romana Ecclēſiæ, renitente Senatore quodam, vnde hæreſim hauſerat, conſecrauit.

MISSIO SMODECENSIS.

SEd quæ domi geruntur nihil ad ea, quæ geſta ſunt foris. Smodeci ſuperſtitiones & errores ſublati ſunt multi. Larem pagani colebant, quem illi, Dimſtipan, nos fumū aut foci dominum appellare poſſumus. huic par gallorum à vicinis offerebatur. deinde pro cuiusque fortunis epulum inibatur. epularum aliquid relinquere in inſequentem diem religioni erat. quin aqua ipſa vnde lances elutæ eſſent, abſumebatur igne. Mortuis epulas anniuerſario die pro ſuis quiſque opibus miniſtrabat. miniſtrandi is erat ritus: effundebatur aqua ſub menſam, cochlearia erigebantur in patinis, cereiſq. accenſis certis quibuſdam verbis mortuum ſortilegus compellabat. quibus rite peractis tum demum accumbebatur. cibiq. primum fruſtulū deijciebatur in terram. Nec minus illa ridicula: Die Pentecoſtes frumenti partem ſingulæ familiæ conferebant, potioneq. è frumento conſecta ſimul conueniebant: cumque vel ariete immolato, vel ad ripas fluminum boue caſo diſcumberent; ſortilegus aut alius quiſpiā
ata-

etate prouectior de carnibus prælibabat; ab eoq. omnes tempus & auram commodam precabantur. Quid singula colligam? nulla pene res superstitione vacabat. Si cuius filius agrotaret, is sortilegum accersebat, qui iactis sortibus Deo agnum pro agrotantis salute litabat. eo caso parentibus tantum ceterisq. filiis vesctas erat, relicta pelle sortilego. Si serendum esset, gallus gallinaque sacrificabatur. Si quid in grege suum generosum existeret, id pater familias Deo ad augendū gregis numerum sacrificabat. De sacrificio præter liberos parentesq. gustabat nemo. Infantes qui sine baptismo decessissent, in sacra tilia reponerentur, quod vulgo dicerent nefas esse huiusmodi puerulos terræ mandari. Mos etiam fuit, ut mulieres sue, diuturno tēpore, saginata litarent. eamque postea apparatus opipare deuorarent: reliquias vero partim in horreo terræ mandarent, partim sub mola domestica. præsciebat tur his sacris sponsa nouella, quæ sacra violantibus Deæ Telluris minaretur vltionem. Hac & alia superstitionum genera, quæ missa facimus, paria necessario uitia consequebantur. Ebrietas numerabatur in laudibus. Matrimonia ex raptu virginum inibantur; nec vnā tantum vnus, sed plures ducebat uxores. Nihil de Deo trino vnicoq. nihil de humani generis Redemptione, nihil de animorum immortalitate auditū erat. Sacramentorum nullus erat vsus: tantum tractabatur aratrum, & omnis eorum cura in occatione & subigendis glebis consumebatur. Quo circa in his excolendis hominibus quantum fuerit insudandum, non est difficile existimare. Deo iuuante perfectum est, ut

quanquam initio nos illi riderent & cachinnis exciperent, postea tamen crebris mansuefacti colloquijs, & nos sepe audire, & conuenire non dubitarint. Aliud lustratum est oppidum, quod non minus nostrorum operam stagitabat. Parochus ibi cæcus & surdus: templum male materiatum ac ruinosum: aræ altis oppletæ sordibus: mappa plane detrita: nullus ibi sacerdotis ornatus, qui quidem sacerdotem deceret: nullus calix nisi è stanno uetustate consumptus, isq. notatus consecrati vini vestigijs. In oppidanis ingens rerum diuinarum insciia; mores barbari, ritus ethnicici, ut qui Deam Tellurem colerent. Sed diuina ope ita desertis illis animis subuentum est, ut & fidei nostræ mysteria, & alia Christiani hominis officia paucis diebus trecenti & quadraginta didicerint, expiatiq. confessione sint circiter octingenti. At sanctissimum Christi corpus initio non æque facile communicatum. nã cum ex anniuersaria illa quam diximus superstitione Telluris, reliquias quas Deiuæ idest Deas appellabât, suis in ædibus asseruarent; enim uero indigna uisa res est, ut qui Deorum monimenta retinerent, ijs ad cælestes epulas pateret aditus. Non est passus sacerdososter apud eos quos Christi sanguis asperferat tam nefandi uestigia sceleris remanere. Pagos obequitando lustrauit, & ædium angulos perscrutatus, quicquid ex ijs sacris repperit, contriuit, in lutumq. proiecit. denique perfecit, ut multi qui superstitionibus impediti Eucharistiæ participes esse non poterant; iam superstitione deposita compotes fierent, numeratiq. sunt quadringenti circiter & quinquaginta: nec tamen ad

sacram mensam prius admissi, quam tridui inedia inquinatos superstitionibus animos perpurgassent, cumque aliquando Pater Christi corpus distributurus ad monuisset, videndum esse cuique, ne occultati sceleris conscientia caelestē panem attingeret; confestim vnus in media hominum turba ad pedes comitis patris sese abiecit, clamans magnum se facinus occultasse. Quid multa? eo deducta res est, vt quoad Christi mensam recusarint accedere, in suspicionem criminis veniant. Quid? quod cum domum nostri redirent, ecce tibi è vicino pago nonnulli vehementer instant, vt ex eo pago mulierem, quae nec Eucharistiam sumpserat & suis sordibus delectabatur, eijciant. Qui autem superstitionibus erant addicti, ij postea ad Ecclesiae ritus sic affici coeperunt, vt vno die tria dolia aquae lustralis exhauserint, cogereturq. Pater magnam aquae copiam iterum ac sepius consecrare. Plane agenda sunt gratiae Deo, qui pulsis tenebris, veritatis in ea regione lucem paulatim reuocat. In alio item pago, qui è Ruthenis fere constat magna cum vtilitate versati sunt nostri. Sunt enim & Rutheni superstitionibus pleni & ex his ad alios omnis superstitio manauit. Mortuis epulas praebent: ibus & candelas inter prandendum etiam tum cum maxime lucet, accendunt. Alij ad tumulum deferunt escas easq. relinquunt in vasculis, vt noctu mortuorum animi prodeuntes habeant, quo se se alant. interim ex aduerso praesto sunt Canes & quae parata sunt deuorant: illi vero confecta putant ab animis. Nostri vt his superstitionibus mederentur sedulo laborarunt, nec omnino nihil profecerunt. duo-

decim enim ad Ecclesiam Catholicam adiunxerunt
 & à Catholicis tum ad confessionis tum ad Commu-
 nionis sacramenta adduxere permultos.

MISSIO AD CAVNENSES
 & alios.

I Tum est cum alijs, tum ad Caunenses Lituaniae po-
 pulos. Apud hos Vir nobilis Lutheranorum faci-
 le princeps habebat domi ministrum: cumq. à nostris
 ut sese inuiserent, postulasset, multa apud eum de re-
 ligione disputata sunt: cum autem rationum momen-
 tis facile cederet, conuertitur ad Ministrum tanquam
 ad perfugium. Minister statim abnuere pugnam, nec
 ullis persuasionibus induci, ut cum Sacerdote nostro
 congregaretur. cum eum nostri, ut pro Luthero dimi-
 cationem susciperet, hortarentur, ne quam inscii su-
 biret infamiam; ille palam Lutherum se sequi nega-
 uit. quæ res patrifamilas ceterisque ad deserendam
 hæresim nõ mediocri fuit incitamento. In Alba Rus-
 sia cuiusdam Palatini aula cum semel atque iterum
 in ea esset de peccatis habita concio, usque eo noctur-
 nis spectrorum monstris terreri cœpit, ut ij etiam,
 quibus confitendi consilium non esset, ad confiten-
 dum animum adiecerint. Redierunt ad Ecclesiam
 Rutheni duo Lutherani tres, quorum vnus mul-
 tos iam annos eam sectam sequebatur; alter autem
 libros nobis hæreticos tradidit, & Caluini scripta de-
 laturum se dixit. Iisdem in oris vnus duntaxat è no-
 stris duos & sexaginta schismaticos cum Romana
 con-

coniunxit Ecclesia. Quadragesimæ vero spatio sexcentos, qui ab incunabilis peccata repeterent, audiuit. Aeger cū per sacrā confessionē nunquā animi maculas eluisset, ac ne posset quidem propter amissam loquendi facultatem; nutibus se confiteri velle significauit. Postridie cum ad eum nostri venissent, illis præsens vox redit. itaque peccata confessus perceptisq. Eucharistiæ mysterijs postero die migravit è vita.

POSTNANIENSE.

Archiepiscopus Gnesnensis cum primum in Archiepiscopi sedes venisset. Rectorem nostrū qui tum aberat, euocauit; eiq. suum de Societatis collegio deq. Seminario instituendo consilium exposuit. daturum etiam se recepit operam, vt Postnaniense Collegium inchoatum absolueret, quod consequenti anno perfecit: ad eamq. rē de consilio publico, præter alios pecuniæ cumulos, quattuor nobis villas attribuit: donauitq. bibliothecam suam partim Postnaniensi, partim Calisiensi collegio. atque hoc certis etiam à se ornatum iri redditibus pollicetur. Postnanienses fructus non minus numero quam varietate delectāt. Vna Quadragesima tria millia amplius confitentium præter Gymnasii iuuentutem numerata sunt. Qui autem aetatem omnem per confessionem expiarunt, plus minus fuisse trecenti. Reconciliati sunt Ecclesiæ septem & septuaginta in usq. nobiles non pauci. Senator contaminatus hæresi præter omnium expectationem magna modestiæ humilitatisq. significatione ad nos veni-

nit

nit, cumq. multa de Christiano officio ac moribus con-
tulisset, vix auulsus à nostris, vnum à quo commodius
institui posset religionis nostræ dogmatibus, euocauit.
Meditationes Societatis traditæ sunt nobilibus viris,
in his Abbati Tremesnensi, qui creatus est Venden-
sis episcopus in Liuonia. is P. Posseuini per motus epi-
stolis, quamuis esset valetudine imbecilla, libenter ta-
men se patiebatur institui. utilitas ea fuit vt affirma-
ret se tum primū, qualis esset, intellexisse, cū ad id tē-
pus sese penitus ignorasset, sibi profana sordere, spiri-
tales exercitationes demonstrationes dicere, in iisque
ad perfectam virtutem plurimum inesse momenti, cū
que à provinciali, qui collegiū inspecturus aduenerat
salutaretur, Cæcus, inquit, in has meditationes ingres-
sus sum, videns ex eo. Ad Abbatiam quandam
missi sunt duo, à quibus cum alia pie christianeq. sunt
gesta: tum multa in eius cœnobia, quæ labente discipli-
nâ interierant, restituta; præcipue vt sacrorum ritus
ceremoniæq. colantur, vt cœnobiij leges institutaq. ser-
uentur, & quod caput est vt perfecte religionis vota
soluantur. Hæc adeo grata fuerunt Abbati, vt no-
stris postea perhonorifice gratias egerit, argentumq.
non dubitavit offerre, quod tamen funditus repudiatū
est. Apud Calisienses hæc fuere præcipua. duobus
fere mensibus confessiones vitæ totius auditæ ducētæ,
expiatiq. centum, qui diu sordes animi non eluerant.
Quidam autē, dum adulterij crimē occultat, passus est
graues dies noctesq. molestias, sed scelere patefacto,
cereoq. agno de ceruice suspensio, eas facile dispulit.

IAROSLAVIENSE.

ERuthenis hæreticisq. Iaroslauij ad Ecclesiã octo-
decim accesserunt, præter eos, quos nostri in diuer-
sa loca dimissi ad eandem religionẽ adiunxerunt. Sed
è nostrorũ profectioibus, ij maxime fructus constãt.
Castellana Præmisliensis illustris vidua sanctitatis cũ
Ruthenos sibi subiectos ad obedientiam Ecclesiæ Rom.
reuocare vellet, a summo Pont. impetrauit, vt per eũ
sibi liceret ad Catholicorum vsus Ruthenorũ templa
trasferre. Nostros præterea accersijt, conuocatisque
Ruthenorum Sacerdotibus, quos Popos appellant, co-
ram multitudine ciuiliq. plebe Ruthenorum errores
confutari cæpti sunt. Res ita processit, vt Popi ipsi, quĩ
sex omnino numerantur, fateri cogerentur, apud suum
Vuladicam (is inter eos episcopi locum obtinet) non ha-
bere se quid ad ea, quæ à nostris obiecta essent, respon-
dere possent. Et quamquam res magnis videbatur non
carere difficultatibus; eo tamen deducta est, vt præter
alios quosdam hæreticos tres è Ruthenorum Synago-
ga ad verum Religionis cultum traducti sint: tanta
cum Catholicorum voluptate fructuq. vt pro gratijs
Deo agendis ab vniuersis se vitæ masculis expiarint.
Altera fuit in Pocuciam profectio, vnde alias etiam
excurrebatur in oras. Colomiæ vero quæ princeps Po-
cocie ciuitas est, triduum in audiendis confessionibus,
quæ fere omnes, iam inde à vitæ primordijs incohabã-
tur, consumptum est. inductusq. præcipuæ Curiæ Pa-
rochus, vt id munus, cui ipse nõ satis erat idoneus, pio
do-

doctoq. Sacerdoti concederet. Nec minorem villitatem reditus habuit. Est in Volhiria huius Regni provincia illustris quidam Ruthenus Ostrogensis dux Palatinusq. Kiouiensis, cuius patrocinio tota Ruthenorum secta maxime nititur. hic ut vidit ex duobus filiis suis alterum factum esse Catholicum; ne alter fieret, & beneficijs eum sibi deuinxit & iure iurando vxoremque ei dedit, quæ matrem haberet Ruthenicam. sed ut non est consilium contra dominum, hanc Deus filio vxoriam mentem iniecit, ut matrem coniugis, salutis sua gratia relinquerent. quod dum secum ipsi meditantur, admonitus noster ille, quæ in Pocucia versaridiximus, ad eos diuertit in reditu, ut quæ Catholicorum partes sunt, docerentur. inde ab eis in Lituaniam deducitur eo consilio, ut & magis confirmarentur in fide, & eorum resellerentur aduersarij. Parens interim Dux Ostrogensis filio vehementer irascitur, neque eum in conspectum suum venire patitur. Vxoris tamen Mater mitiorem se præbet in filiam, etsi nititur illa quidem quantum in se est, ut eam ab institutis abducatur. At filia ea religionis fundamēta iecit, ut multo facilius alios in suam sententiam perducatur, quam ut deducatur ipsa de sua.

C L A V D I P O L I T A N V M

Claudipoli quæ duobus annis proximis gesta sunt breuiter perstringemus. Christophorus Batorius Transyluania Princeps pro ea, qua fuit pietate studioque aduersus catholicam religionem, filium quem

quem habebat vnum, ne hæreticorum educatione deprauaretur, in disciplinam Societati tradidit, inuita coniuge ac reclamante. Idem moriens Sacerdotem nostrum præsto sibi esse voluit, eumq. de diuinis rebus audire loquentem. qua in re maxime enituit charitas & sedulitas patris, qui eius causa toto triduo somnum non vidit. Funus principis in templo nostro curatū est: noluit enim Rex Catholicus catholici fratris corpus hæreticorum cadaueribus inquinari, quamuis eorum templum & magnificum sit, & sepulturis procerum nobilitatum. Mortem Principis difficillima consecuta sunt tempora, bonis inimica, & religioni maxime aduersa. omnis hæreticorum diu collecta vis tacito cōpressi odio, simul ac temporis oportunitatem nacta est subito in nos erupit. violabatur templi nostri sanctitas & fœdis ossibus multoq. lapide complebatur. petebantur fores lapidibus, introeuntes vero conuitijs ac maledictis: optimus quisque ab ingressione templi propulsabatur. Sed nimirum Catholicae religionis gloriã non modo non imminuit calamitas, verum etiam honestat. Deductus à Proceribus Princeps puer, is quem nostris traditum in disciplinam diximus, is inquam nostram deductus in ædem, visus est hæreticorum insolentiam paulisper comprimere. Quare mox tempestate sedata a fundamentis restauratum est templum, altaribus exornatum, subsellijs instructum, & contra improborum petulantiam extrinsecus tectum atque munitum. cumq. antea non ita celebraretur à multis postea duplicata celebritas est. Et cum Proceres aggrefferent, à Societate Principem educari, postea ita eis
pro-

probari educatio pueri cœpta est, ut eius quoque inſtitutorem ſuis in rebus ipſi conſulerent. Auxit magiſtri auctoritatem auctoritas Regis, qui Polonos tres nobili genere natos, ut eadem diſciplina inſtituerentur huc miſit. ex iſſq. duo cum eſſent hæretici inuitis parentibus ad Catholicorum numerum acceſſerunt. Auctus eſt progrediente tempore condiſcipulorum numerus ad octo; qui ipſi, eſi nati & alti erant in hæreſi, nunc tamen noſtræ Fidei propugnatores acerrimi magnam ſpem præbent rei Catholicæ adiuuandæ. Iam hæreticorum ad Eccleſiam Catholicam crebra conuerſio, quos nec ceſſat Deus interdum vel miraculis excitare. Energumena duæ in tēplo noſtro à malo demone liberatæ, integris hæreticorū familijs magno incitamento fuerunt, ut Eccleſiam Rom. agnoſcerent. Energumena præſertim quædam, quæ cum marito Calvinianæ ſectæ maxime addicta, cum animaduertet, nullam ſibi opem à ſuis miniſtris afferri potuiſſe, à Catholicis vere potuiſſe, nullam ſibi aliam intellexit colendam eſſe religionem, præter eam quæ à Romano Pontifice, catholicisq. præſcribitur. Hoc eodem anno ſeminarium Pontificium P. Poſſeuini opera inſtitutum eſt, eique mille taleros ac ſexcētos, hoc eſt aureos mille trecentos ac ſexaginta Pontifex, totidemq. Rex Polonus attribuit.

P O L O C E N S E.

Polocium ciuitas Ruſiæ eſt finitima Moſcis, conſtatq. fere tota Ruthenis. Hæreſibus plena ſunt omnia, & tamen permittunt ſuis famulis domini. ſi

Catholici sint, suo ut arbitrato viuant. quod dicant Ruthenorum quidem religionem commodā esse, sed famulorum longe optimam. facileq. patiuntur, imo etiam postulant, ut filij sui à nostris & moribus instituantur & litteris. In Anni restituti ratione multū nobis tribuunt: nec dubitant quin Catholici firmissimis nitantur rationibus, idque hoc potissimum argumento sibi persuadent, quod & numero præstant & sapientia, ideoq. Catholicos in ea se malle sequi, quam suos ineptos numeroq. perpaucos. Nec tamen nullus omnino sacramentorum est vsus. Nobilis quidam vir ad confitēda peccata venit, qui duodeuiginti annis ante declinarat ad hæresim, in eaque ob eam causam tam pertinaciter se hæsisse dicebat, quod cum sepius ad confessionem accessisset, operam sibi non dedisset Sacerdos. Ruthena insignis ut confiteretur, Sacerdotem nostrum accersit, quod negaret velle se sua Popis indicare peccata, quæ illi iracitati enuntiare non dubitant. Parentes ipsi quamuis à nobis in religione dissentiant, suos tamen liberos in templum nostrum deducunt: fatenturque quantum demum inter sua & nostra sacramenta interiectum sit interuallū, quin eorum quidam affirmasse dicitur, ideo se ad Latinorum templum non libenter accedere, quod dum ibi rebus diuinis intersit, perpetuo lacrimam non contineat. Alius item nobilis vir ab hæresi conuersus ad fidem, cum schismaticam haberet vxorem, vehementer contendit, ut iterum à Sacerdote nostro copularetur. quod cum dissuaderent amici, Non possum, inquit, salua religione, saluo pudore cum hac esse diuisus.

suis.

tius. querenti enim ex me ministro an ad nuptias con-
sentirem, scio me ut sutori vel lanioni cuiquam non ut
Dei administro ac diuinarum rerum dispensatori re-
spondisse. Aeger quoque nobilis cum haeresim eni-
rasset, patriq. nostro confessus esset, non ita multo post
è morbo conualuit. is deinde mira se vidisse narrabat,
in amplissimo se versari palatio diuersis linguis natio-
nibusq. referto, in eoq. sella posita, iudicem cū comita-
tu nobilissimo sessum venisse, statimq. extitisse tumultū,
& quorsū tā seuerus Iudex pro tribunali sedisset,
exclamatū, responsumq. esse, ut & causam tumultus
cognosceret, & qua de re tanta inter se nationū diuer-
sitas discreparet. cumq. repertū esset omnē discordiā
& religionis dissensione profectam, nulla interposita mo-
ra alios morti, alios exilio, nonnullos etiam virgis suis-
se addictos: cum vero ipsemet aeger ante iudicem sisse-
retur, tum omnes illos capitali sententia damnatos
in eum conuersos existimasse multo seuerius punitum
iri, quod Iesuitarum dogmatibus adhæsisset. at hoc ip-
so nomine absolutum à iudice cum honore dimissum.

COLLEGIVM RIGENSE.

Nouum & recens est Rigense collegium, cuius
constituendi ratio ea fuit. Rex Poloniæ pace cū
Moscho confecta, ac Liuania recuperata, cum Rigam
quæ Liuania metropolis est peruenisset, nihil prius
habuit, quam ut à ciuibus templum quoque B. Iacobo
sacrum & Monasterium S. Magdalene recuperaret.
cumq. alios Sacerdotes Catholicos non haberet, vo-
luit

luit illic vnus e nostris tantisper hæreret, donec literis ad Generalem datis, plures ad hanc vineã operas euocaret. Scripsit & ad Summum Pont. postulans è Societate quamplurimos. ei tamen duodecim circiter promissi sunt, iſq. è varijs collecti prouincijs die cinerum vna cum Prouinciali Rigam venerunt.

Reliquit hic Prouincialis Sacerdotes quattuor duoque fratres, decimoque post die cum socijs totidem ad alteram quasi Coloniam deducendam Torpatum se contulit. de qua posterius dicemus. Rigæ autem sedulo curatur, vt hæresibus inquinata ciuitas concionũ præsidjs pristino religionis splendore reddatur. officiant hæreticorum ministri decem, qui quotidianis concionum rixanjs, diuini verbi triticum pene suffocant, effectũ tamen aliquid est, & ab hæresibus erepti complures. Sacerdos meditationum nostrarum beneficio cum è medijs stupris atque hæresibus emerisset, & hæresim in templo nostro publice eiurauit, & a mulierum familiaritate discessit. In Ruthenis ea sæpe suppleuimus in baptisate, quæ in huiuscemodi schismaticis desiderari solent: cumque in hac ciuitate sit nemo, qui sacramenta catholico ritu ministret, Parochi minus obeundum nobis fuit baptizandi. nonnulli. Interdum autem & prodigijs miraculisq. Deus, quantis in erroribus hæretici versentur ostendit. Rigæ Ruthenus quidam cum sæpe admoneretur à catholicis vt cum Romana ecclesia rediret in gratiam, semper autem obsurdesceret, sine pœnitentia deceffit. Ex eo die varia in eius ædibus spectra se domesticis offerebant, assidentibus auferebantur mensæ, nemine comparen-

te. cubiculorum fores non modo pessulis, sed etiam se-
 ra pensili obfirmatae totis cardinibus eueriebantur. è
 summis aedibus lapides iaciebantur ingentes, pice fa-
 dati, quos se tractasse perhibet Sacerdos è nostris. Qui-
 dam autem Polonus, quem Pater idem se vidisse afir-
 mat, adeo grauitè est vulneratus in vertice, vt dies
 aliquot iacuerit seminiuus. in eadem domo cum mul-
 tum straminis esset, id totum in minutissimas partes
 comminutum est. denique hæc & id genus alia cern-
 bantur plena terroris, quæ non obscure quantum sibi
 ius in ijs aedibus sumpsisset Sathanas indicabât. ingres-
 sus in eas is, quem dixi Sacerdos cum comite altero,
 aqua benedicta thureq. adhibitis, expiauit. quo exor-
 cismo omnis tumultus dæmonum conquieuit, id quod
 multis deinde gratijs aedium domini testati sunt. Obita
 sunt de more finitima loca, quæ quantis ad chri-
 stiane viuendum sint destituta præsidijs, vix credi-
 bile, nisi perspexeris, videatur. Cum B. Magdalene
 Monasterium, de quo supra diximus multos habeat sibi
 subiectos pagos, faciendum sibi nostri putarunt, quo-
 niam eius loci cura ad eos pertinet, vt acceptis à Mo-
 nasterio litteris, quæ procurationis sibi tradita fidem
 facerent, eos pagos, qui septem numerantur, obirent.
 tanta est autem in ijs religionis inscitia, vt in vno pa-
 go, qui preceationis dominicæ formulam teneret, dun-
 taxat vnus, qui vero crucis imprimendæ sibi ratione,
 inuentus sit nemo. in alio vero pago tanta item rerum
 diuinarum ignoratio, tanta vero ingeniorum tarditas
 atque hebetudo, vix vt aliquid summo labore studio-
 que percipiant. Lotthari finitimi populi Parocho de
 stitit.

stituti pastorem aliquem requirebant: cumq. illis concionator accersiretur hareticus; nostri ut tanto incommodo obuiam irent, eius Ecclesiae procuracionem aliquem reperiant idoneum, sibi deposcunt. quod cum à Governatore Episcopoq. impetratum esset; vix eo Sacerdos noster peruenerat, cum illuc extemplo Lutheranus minister aduolat. Nostrum autem quid illi rerum ageret percunctanti, nihil est, inquit noster, quod tibi indicem: hoc tantum dico me, & Catholicum Sacerdotem esse, & Governatoris iussu, ut sacrificem & concioner, huc missum. Tum ille frustra igitur hic ego. expeditoq. curru celeriter auolauit. Hæc sunt huius anni præcipua. ut autem pollicentur initia spes est fore, ut Liuania intelligat uniuersa, quam salutaris fuerit Societatis aduentus: hoc præsertim Episcopo & Governatore, quo utimur sane propitio. est autem idem Episcopus, idem Governator Georgius Radziuilus, is quem postea sua virtus in Cardinalium collegium cooptauit. qui quam bene de nobis meritus sit longum esset hisce litteris persequi. Voluit tota spectante ciuitate (id quod ante annum quinquagesimum nemo fortasse fecerat) sacros ordines in æde nostra suscipere ante vero quam suas Deo primitias offerret, ab administratione se paulisper abducens, in nostras ædes ad excolendum nostris meditationibus animum sese addidit. Dies autem, quo primum operatus est sacris, totus est nobiscum traductus. Biduo triduoque post graui magistratus edicto cavit, ne quis vel nobis vel nostris molestie aliquid exhiberet. id edictum & pro templi curiæq. foribus propositum est, & à concionatoribus pro

mulgatum; acciditq. periucunde, vt tum mitteretur
 ad suggestum, cum forte quidam tota concione debac-
 chatus esset in nos: itaque vno eodemque tempore ca-
 lidum vomuit & frigidum bonus videlicet minister.
 Alius vero concionator hæreticus cum audacius in
 nostrum ordinem inuectus esset, statim mandauit Epi-
 scopus, vt vel corrigeretur à Senatu, vel ante suum
 Tribunal sifteretur: cohibitaq. hominis insolentia ce-
 teris obtrektoribus silentium indixit. Quare nemo
 iam in Catholicos inuehi audet. Sed non id agimus,
 vt huius Episcopi virtutē, cui nulla par oratio reperi-
 ri potest, ornemus. satis est hoc dixisse nec Liuiam
 tueri partem vllam catholicæ religionis, nec Societa-
 tem nostram sese tutari ab improborum incuribus si-
 ne eiusope præsidioq. potuisse. Nos enim premimur
 aduersarijs, & vt pauca de multis attingam, quæ ini-
 dia causa de nobis illi consingunt, foeda cantica in nos
 componunt, dentatisq. chartis in publicum propositis
 mordent: quibus non aliter respondetur, nisi æquitate
 animi ac patientia. E pagis Leonardus Rubenus is
 quem supra significauimus, redibat, cum ecce tibi ad Cœmi-
 terij templiq. valuas pagella maledica, cum hac inscri-
 ptione, Lungenbardo mentienti. eademq. scheda iisdē
 referta maledictis affixa erat pro foribus ædium: quā
 quidem non est passus Pater vllō modo refigi: nam al-
 teram ad templi cœmiterium boni refigerant: nec ali-
 ter frangendos putauit improborum impetus nisi si-
 lentio & tolerantia. ea res magis auctores sceleris ir-
 ritauit, qui dedecori se fore arbitrati sunt, cui fuerunt
 honori. ciues enim multi cum infamem schedulam le-
 gitas.

Et ita essent, in eaq. patris nomē corruptū animaduerte-
 rent, Pater inquit Leonardus Leonardus erit inui-
 tis improbis & maledicis; illi vero semper sui similes
 nebulones. Itaque victi illi confusiq. pudore nocte in-
 tempesta suis ipsi manibus sua maledicta rescindunt.
 cumq. in cubiculo Pater quiesceret, illi de publica via
 cubiculi fenestris effractis lapideos ad deuorandum
 panes offerebant. ter eadem nocte coniectu lapidum
 fregere fenestras. qua re commotus Senatus publicis
 ante curiam schedulis ei, qui auctores indicasset, pluri-
 mum spondit argenti. Pater pro concione dixit, no-
 stros quidem vt lapidibus peterentur commeruisse,
 quia nequaquam satis essent populum ad pœnitentiã
 suis concionibus cohortati: fieri tamen ipsis iniuriam
 quod non eo nomine peterentur: valuas autem tem-
 plorum ac fenestras priuatarum ædium nihil tale cõ-
 meruisse: se paratos mori, se nullo nisi aut sūmi Pont.
 aut Regis imperio ciuitate cessuros. Senatus non desti-
 tit in auctores inquirere, coniectiq. sunt nonnulli in
 carcerem, qui tamen nostris deprecantibus, quoniam
 se abesse pernegabant à crimine, educti sunt. Nobis
 itaque gratiã sunt agenda Deo, qui vt amicos nos in-
 terdum exercet, nec patitur sine laborum difficultate
 præclaras res gerere, quo maiore postea mercede
 compenset.

TORPATENSE DOMICILIVM.

TOrpatum vrbs est in extrema fere Liuania, Rigæ
 amplitudine par, loco plano, & aperto, Suecis

Moscisq. finitima. Ea postquam ad nefaria Lutherano-
 norum dogmata ab auita religione defecit, non sine di-
 uino consilio saepe calamitates experta, saepe bello va-
 stata, dum ad extremum salutis anno 1557. in dedi-
 tionem à Moscho redacta est. Sed ubi eam Polonia
 Rex Stephanus anno 1581. cum maiore Liuoniae par-
 te recuperasset, nihil habuit antiquius, quam ut eam
 ad fidem Catholicam reuocaret. ad eam rem de So-
 cietate complures à Summo Pont. & P. Generali vii
 supra significauimus petijt, non tamen plures duode-
 cim impetravit; qui ipsi in duas quasi diuisi colonias,
 eiusdem rogatu Regis, partim Rigæ, partim Torpatii
 morantur. Torpatum autem Sacerdotes quinque fra-
 tresq. duo à Prouinciali deducti sunt decimo quarto,
 Kal. Apr. Eorum aduentum grauiter tulerunt here-
 tici, ac pro concione Lutheranus quidam, cum promi-
 scue inter auditores, nostri laterent, Iesuitas miris mo-
 dis depinxit, spurios aiebat in orbem aduectos, scor-
 tatores, dignos omni cõtumelia, homines denique, qui
 matrimonia instituta diuinitus, prohiberent. Prouin-
 cialis non minus de Societatis fama, quam de animo-
 rum salute sollicitus, rem ad Polonos gubernatores de-
 fert; nec ita multo post adducitur ad nos reconcilian-
 di causa Lutheranus ille minister. cui Prouincia-
 lis mira quadam dexteritate quæcumque in nos vo-
 muisset, obiecit. Negauit ille ea de nobis à se dicta es-
 se, sed alios se ijs verbis voluisse describere. Pater ho-
 minem benigne admonitũ eo deduxit, vt quoniam ho-
 minibus à Rege missis inferre conatus esset infamiam;
 ea quæ proxime in nos dixisset, consequenti concione

retexeret. fecit, & accurate fecit, ut plane ea nobis contumelia emenda fuisse videretur. Redditum est postea Regiæ Maiestatis œconomus diploma regium quo rex templum nobis decernebat & ædes: ille vero tum benigne nos excepit ut solet, tum omnia nobis templa patefieri iussit, ut quod commodissimum nostris rationibus foret, eligeremus. Delectum est templum B. Catharinae sacrum, cui amplum adiunctum est Monasterium, quod septuaginta olim seminarum fuisse dicitur; atque ob eam causam nostris rationibus muneribusq. percommodum. Eum locum cum suo concionatore Estones occupabant. sunt autem Estones rustici paganiq. qui lingua utuntur Estonica: quibus visum est sine dubitatione gravissimum è suis sedibus pelli. Ergo ad Senatum continuo querelæ. Prouincialis habito ad Senatum colloquio docet non esse, quod quisquam nostris iure succenseat, cum quod daretur acciperent. Interim Regiæ Maiestatis œconomus per internuncium mandat, ne quid nostris exhiberetur in ea re negotij, quibus templum esset Regio iussu decretum, eaque ratione dirempta lis est. Sed quanquam locus ut dixi satis est ille quidem ad vitæ nostræ rationes accomodatus; non defuit tamen virtutis exercendæ materia: nam non modo lectis, stragulis, mappis, mensis, omni denique domestica suppellectili carendum fuit; sed artificibus quoque ipsis & materia vnde illa confici possent. Itaque illud restabat vnum, ut sua quisque vita commodisq. contemptis, totus animorum saluti commodisq. seruiret. Quattuor autem videtur Deus So-

cietati nostræ genera hominum commisisse. Germanos Polonos, Estonas, & Moschos siue Ruthenos, quorum sua quisque vitur lingua, Germana ciuis, Polonica miles, Rusticus Estonica, Moschouitica seu Ruthenica Moschus. Germani, cum lutherani sint omnes partim inscitia quadam, partim hominum metu abducti, à nostro templo congressuq. refugiunt. Estonas licet in tanta rerum vicissitudine integræ religionis semina retinuerint; tamen & linguæ ignoratione & interpretum idoneorum penuria iuuari non possunt. Concurrunt illi quidem ad nos quasi impulsî diuinitus, etiam eorû prohibente ministro, quem de Lutheri schola esse diximus; sed nimirum quod à nobis datur accipiunt. Deferunt ad baptizandum infantes, baptizatique sunt multi, & more maiorum Apostolum aliquem sibi dari volunt, quem patroni numero colant. Sal, candelas, pomaque recentia, prout anni tempus tulit, ad nos afferunt, eisq. vt benedicatur efflagitant. Nam quantum his benedictionibus tribuant vix credi potest. & merito. nam vel aqua ipsa cui nostri rite benedixerint, miracula nonnumquam edidit & prodigia; vt iam vulgo hæc de nostris fama peruasertis, eis à Deo vim tributam esse curandi, quanquam id ipsum aliter interpretantur hæretici, qui magicis artificijs adscribunt omnia. Mulier cantionibus prope & veneficijs eneeta, aquam benedictam cum perpotasset, multum virus euomuit. Alius eiusdem aspersione aquæ, tum etiam cereis diuini agni simulacris fœda spectra à sese repulit. iisdemq. curationibus comitiali morbo liberatus est puer. Rusticus octauum
iam

iam annum cum mouere se loco non posset, eadē aqua ad eum missa (aberat enim à nostris multa millia passuum) postridie suis pedibus, ut pro incolumitate sua gratias ageret, eo contendit. Quidam vero cum & multos in itinere amisisset equos, & ille ipse in quo sedebat grauiiter egrotaret, hac ipsa aqua a nostris accepta, & sibi medicinam fecit & equo. Erant & lacus aliqui spectris infesti, quos ut quietos accolæ redderēt in eos vel pecudes iaciebant, vel sanguinem fundebant humanū. nostri, hac superstitione damnata, lacus illos lustrali aqua perspergunt, & Christi crucem prope defigunt. ita omnis sedatus est terror: omnia depulsa sunt spectra. Germani quoniam ex ea natione de Societate sunt quattuor, & priuatis sermonibus adiuantur, & publicis. quanquam ad conciones ob eam quam dixi causam uentitāt rari. Polonica concio frequentior. eaq. festis diebus horis matutinis ac pomeridianis habetur. ita effectum est ut Poloni multi, non nulliq. etiā Estones communicarint. Quod ad Gymnasium pertinet, quoniam nunc primum patefactum est, auditor es numerat fere triginta, & quamquam plerique Germani liberos suos, ne Catholici fiant, mittere uerentur ad nos; tres tamen ex ijs missi sunt: reliqui, Poloni omnes: in ijsque nobiles ac primarij. Haecenus de rebus urbanis. nunc tantisper ex urbe migrandum. Duo Sacerdotes assidue animarum causa peregrinantur, eorumq. opera multa praeclare constituta sunt. Praefectus quidam arcis omnes amicas militum abegit ex arce. Duo item ab haeresi, quinque autem à schismate reuocati. Nec tantum cum dominis aut militibus actum
sed

sed etiam cum Estonibus rusticis, qui partim ad ipsas pertinent arces, partim itineri occurrebant. Missæ sacrum vel sub dio cum umbraculis, vel domesticos intra parietes (deerant enim templa) celebrabatur. idq. eo maiore gratulatione, quo longiore intervallo peractum non erat. Infantes expiati baptismate tam in ade nostra, quam in villis circiter mille. Vno die vnus è nostris centum & sexaginta lustravit. Sed quod maxime admiratione dignum est; cum tam multe tamq. desertæ regiones obirentur à nostris, nullo vnquam dicuntur eguisse viatico; tum quia arcium domini ipsi, qui suo parent imperio, dederant in mandatis, nostros vt honorifice humaniterq. tractarent; tum quia rustici ipsi beneficij loco numerant, si apud ipsos vel ad boram nostri diuertant. Vbi autem nostros quopiam concessisse compererint, eo subinde quamuis longe positi ipsi conuolant, vt vel ritu Catholico baptizent infantes, vel caremonias in baptismo præteritas suppleant, vel denique Apostolos de more distribuant. neminem enim apud se patiuntur, quacumque sit ætate vel sexu, quin Apostolum à nobis aliquem patroni loco suscipiat. quem morem traditum à maioribus cum ministri Lutherani contemnant, facile deseruntur.

COLLEGIUM LVBLINENSE
& Nesuisiense.

Lublinense vero Collegium nuper est à duobus nobilibus viris, & primaria femina inchoatum, maximoq. tum populi tum Senatus gratulatione Augu-
sto

No mense superioris anni recepti sunt nostri. Aedes
 à Palatino Cracouiensi tributa, ad easq. resarciendas
 argentum. Nec vero Regis desiderata liberalitas est,
 nam & ad fabricam multum nobis decrevit aris, &
 ædificium ipsum ultra mœnia produci facile passus
 est. fauet etiam in ea re senatus. isque tum aream
 quandam Collegio obtulit, tum suum in rebus omni-
 bus patrocinium pollicetur. Dum res constituuntur, in
 alienis templis conciones habentur, & quidem non si-
 ne concursu hominum ac frequentia: pomeridianis au-
 tem temporibus explanatur rudibus catechismus con-
 tra Ebionitarum, qui in eodem loco grassantur, insa-
 nias. Nec vero iam exiguo tempore exigui percepti
 sunt fructus. Virgo in primis nobilis supremi senatoris
 neptis in Regno Poloniæ ab hæresi Caluiniana, in qua
 nata & educata erat, ad Ecclesiam Catholicam tradita
 est. Alius vir item nobilis honestissima familia iã
 septuagenarius, cum trigesimum in hæresi vixisset an-
 num, urgente morbo priusquam decederet, ad ouile
 Christi reuertit. Alij viri feminaeq. complures ex ho-
 nestis orti familijs ad eandem redierunt ecclesiam.
 Sed vnus reditus in primis illustris. Hic medicina lau-
 de præstans, nobilitate pari iam inde ab incunabulis
 quadragesimum annum versabatur in hæresi. Itaque
 inter præcipuos numerabatur Anabaptistas, & ut
 plurimum ab eorum synagoga ad disputandum cum
 Catholicis mittebatur. placuit summæ Dei bonitati, ut
 qui tam diu iacebat in tenebris, lucem veritatis aspè-
 ceret. Igitur in æde frequenti cum campanarum atque
 organorum cantu, psallente clero canticum Augusti-
 ni, in

ni, in sinu nostro magna cum Catholicorum voluptate
 hæresim eiuravit. mox Vilnam profectus, Meditatio-
 nibus Societatis imbutus librum contra Anabaptista-
 rum atque Ebionitarum synagogas edidit, ubi dum
 suæ ad Ecclesiam conuersionis rationes colligit, valde
 scilicet cruentat hæreticos. Principem etiam Lublinsen-
 sis synagogæ doctorem ad disputationem prouocauit.
 Sed egregius doctor forsitan non ignarus, quantas vi-
 res veritas habeat, pugnam disputationemq. defugit.
 Hæc sunt Collegij Lublinsensis initia, quæ si pares, vt
 speramus, habebunt exitus, tum demum Societati no-
 stræ operis fructus extabit.

Niesuisium anno superiore tertio Kal. sept. nostri
 venerunt. qua in vrbe cum pene nulli colerent templū
 & sacramentis animos expiarent, tam multi sensim
 ventitare cœperunt, & animorum sumere medicinas,
 vt eos iam ædes ipsa vix capiat. Ab hæresi sunt abso-
 luti viginti, à schismate supra triginta. nec minor è vici-
 nis oppidis fructus allatus. Nouogrodecum vrbs est
 Albæ Rusiæ præcipua, in ea perpauci catholici sunt.
 cumque ibi schismaticorum templa sint septem, Ca-
 tholicorum duntaxat est vnum. quod ipsum decimum
 iam annum certum Sacerdotem non habet. nam Pa-
 rochus Lutheranus factus modo templi commodis &
 redditibus gaudeat, de templo ipso non multum labo-
 rat. Si quem Sacerdotem Catholicum nactus est mini-
 mo contentum stipendio, huic sane delegat templi cu-
 ram; sin minus, templum relinquit inane & à Sacer-
 dotibus spoliatum. Huc profecti sunt nostri, vt eos Ca-
 tholicos confirmarent. nec inanis fuit illa profectio.

Die

Die qui Christi corpori festus est. Zuuingliani complures suo cum ministro ad concionem nostram venerunt. sed bonus ille vir dominico, qui consecutus est die, duas amplius horas auditores suos, ne per tempus ad nos liceret, remoratus est. nec tamen defuerunt ex eo ipso numero, qui venirent. Duo præterea sese nobis è schismaticis adiunxerunt, aliaque huiusmodi in rem Catholicorum facta sunt.

MISSIO SVETICA.

STocholmiū vrbs est in Suetia, Suetici regni sedes, ac domicilium, cuius Regina cum esset Catholica & aliquos de Societate vehementer expeteret, interposita sororis auctoritate (ea est Poloniae Regina) quattuor circiter impetrauit. In ea regione septenniū se sociorum labor exercuit. verū dum in eo toti sunt, vt rem Catholicam prouehant, tam pijs conatibus grauis quædam est aduersata tempestas. Nam Regina mortua, qua catholici nitebantur, hæreticorum continuo in nos erupit inuidia, vt difficile iam sit, nisi cœleste numen adsit, tam preclarum munus insistere. Obijt Regina xvi. Kal. Octob. cuius singularis virtus, quoniā ea orbis videbatur indignus, citius etiam euolauit in cælum, quam res catholica pateretur: fuit ea femina propagandæ Catholicæ religionis admodum studiosa nec quisquam dubitat, quin ea superstite, magna incrementa Religio ipsa cepisset. Tolerantia & patientia, cuius & plurima documenta dedit & diuturna, fuit insignis. immiserat ei Dominus ante septennium acer-

bis-

110 PROVINCIA

bissimos articulorum dolores, quos illa in beneficij loco numerans ita ferebat, ut ad maiores etiam compararet animum cruciatus. Hominum congressus consuetudinesq. vitabat, speciosos titulos aliaq. honoris vocabula, quæ cæteri tam studiose colligunt, respuebat. Laudes non minus illa ferebat graviter, quam ceteri contumelias, eosq. qui se collaudassent admonebat, eas partes diuino iudici reseruandas, qui intima pectoris acutissime perspicit. Cum iam supremum tempus adesset, seseq. contra humani generis hostem Ecclesie sacramētis armasset, multis cum lacrymis queri cœpit, quod nequaquam satis, diuinæ gratiæ muneribus respondisset; nec verita est Regina veniam ab ijs qui aderant, si qua in re quenquam offenderat postulare. Sacerdos noster apud eam sedulus fuit, nec enim eum ea patiebatur abesse, quem de rebus audire diuinis, precipueq. de patientiæ bono perpetuo voluit. Hic fuit Regine exitus & potissimus fructus Sueticiæ profectio nis. Ex oculis sublata Regina tum demum hæreticorū ut dixi erupit improbitas: Præcipuus in aula Senator minitatus est, Iesuitas omnes naui impositos, se procul amandaturum, effecturumq. cum alijs, ut Patrus apud Suecos ne vestigium quidem vllum remaneret. Alius qui apud ipsos pro Episcopo est, testabatur se suo muneri renunciaturum, si quempiam è Societate docentem vel in Scholis deprehenderet vel in templis. Sed is, quamquam tum quidem ab auditoribus collaudatus est, mox tamen diuino consilio exercei à malo Dæmone cœpit. Mitto quam terre hæretici illi in Pontificem maximum debacchentur. quidā pro

pro concione clamabat qui hoc tempore inter Christi
fideles numerari vellet, dubitare eum non oportere, quin
Romanus Pontifex perditionis sit filius, cumque in Pon-
tificem impudentius inueheretur, desinere a Rege ius-
sus confestim de suggestu abreptus est in custodiam.
Filia tamen Regis suae parentis dissimillima ab haereti-
corum ministris in fraudem inducta liberum dimitten-
dum curauit. Solatur nos dissimile fratris ingenium
qui nouissima matris monita memoria tenens Catholi-
cam religionem tuetur in primis, sponditque praesenti-
bus arbitris in proposito se mansurum: cumque Iubileum
a summo Pontifice indictum esset, in eo suscipiendo non
dubitauit se Catholicum profiteri, expiatisque confes-
sione peccatis sacratissimum Christi corpus multitudi-
ne inspectante percipere. insigne profecto facinus tan-
to ceteris admirabilius, quanto illustrius et in omnium
oculis conspectuque perfectum. Soror obstrepit, sed eam
ne responso quidem dignam iudicat frater. Illud om-
nino est in adolescente mirabile, quod cum magistro
antea sit usus haeretico ad audendum proiecto et ad
iaciendas in Catholicos contumelias prompto, nihil ta-
men aequae ac mores huiusmodi detestatur. maximam
incommodum, eum viris bonis egere, abundare malis.
Is cum ad diuina prodit officia, pene solus egreditur,
vix quisquam eum sequitur praeter unum aut alterum
puerum; cum tamen sororem suam ad synagogas haereticorum
prodeuntem magno ancillarum puerorum
que grege comitatam animaduertat, acre ad deserenda
religionem incitamentum: nisi Dei beneficio bo-
nus adolescens iam pridem ista rideret. actum est cum
illo

do tum de ritu sacrorum, tū de ministris; consiliumq.
datum, ut sacerdotes aliquos Suecos mature aduocet,
ne, si reuertendum nobis sit in Poloniam, omni præsidi-
dio penitus careat; interim nostris illum concionibus
ac sermonibus distinemus. Hæc in aula. In ciuitate
spes est fore ut Sacerdotes (si qui hic postea futuri
sunt orthodoxi) laxius domicilium in posterum ha-
beant. Quanquam Princeps & si nostræ causæ vnus
omnium maxime fauet, subuereri tamen videbatur,
ne ea possit ipse perficere, quæ pia mater animo con-
stituerat; idq. propter aliquorum senatorum temulen-
tiam & turbulentas factiones. Tota res pendet à Bel-
ga quodam mercatore regio, qui domum, quam sibi
ipse ædificabat, vna cum sumptu operisq. nobis nec opi-
nantibus obtulit; curaturumq. se recepit, ut pusilli Col-
legij instar ædificetur. Ceterum ad Ecclesiam sunt ad-
ducti nonnulli. in his vnus animi tumore & insolentia
inter suos facile princeps, qui cum militiam exerce-
ret, nihil se Deo gratius facere existimabat, quàm
si quotidie quam plurimos Papiſtas (sic
enim loquuntur apostatæ) trucidaret.
Is igitur abiecta heresi tantaq. im-
pietate, ut ad Catholicorū par-
tes sese adiunxit ex imma-
nitate illa & feritate
extitit repente
mitissimus.

